

Co říkají hřbitůvky

**LENKA
KAPSOVÁ**
překladatelka

ZTRACENO V JAZYCE

Nový školní rok se pomalu rozjíždí, i když je to letos vláček poněkud rozhrkaný – děti, učitelé i rodiče do něj nastupují a netuší, jak daleko dojede. Někteří na cestu ani nevyrazili, jiní napjatě čekají, jestli na koleje nepadne kláda a oni z něj nebudou muset vyskočit. Asi se v pružném očekávání budeme muset naučit žít, ale i tak každý potřebuje odněkud čerpat sílu a vzpruhu.

Ideálně k tomu mohlo posloužit léto, tak se za ním pojďme ohlédnout. Letos se cestovalo hlavně po krajině české a moravské a nepochybně je v ní stále co objevovat. Co může putování po zdejších kopcích, lesích a vesničkách přinést jazykové rubrice?

Milovník jazyka vlastně ani nemusí vstát z křesla. Už při listování atlasem nebo civění do turistické mapy totiž může žasnout nad názvy míst, o nichž by nevěřil, že mohou existovat. Třeba v okolí Pardubic jsme jednou v krátkém sledu projeli obce Dědek–Spojil–Časy–Nerad. Stačí si z knihovny půjčit literaturu o původu místních jmen a člověk ani nemusí nikam jezdit, aby zažil spoustu dobrodružství.

Milovník jazyka ani nemusí vstát z křesla. Už při listování atlasem nebo civění do mapy může žasnout nad názvy míst, o nichž by nevěřil, že existují.

”

Já bych však tento sloupek ráda věnovala místu, které vydává jazykové plody tiše a nenápadně; je jím vesnický hřbitov. Zaprvé: náhrobky obsahují jímavé smuteční verše. Mísí se tu ustálené kousky z ohmataného sešitku místního kameníka s osobní tvorbou pozůstalých – často jazykově kostrbatou, ale plnou vroucnosti. Můj tatínek si tyto veršíky při výletech zapisoval a pak nám je doma okouzleně četl.

Zadruhé se v těch nemnoha slovech na náhrobcích zrcadlí dějiny daného místa. A to jak dějiny velké, třeba když datum úmrtí prozrazuje válku nebo epidemii, tak dějiny „malé“, každodenní. Každému zatrne, když v oválném medailonku uvidí tvář dvouletého chlapečka. Tam není zapotřebí slov. Mnohé však řeknou jména rodin vyvedená na náhrobcích. Nemůžu si pomoci, čtu si je jedno po druhém a miluju okamžik, kdy z té nahodilosti začnou vystupovat dvě až tři příjmení, která se stále opakují. V duchu vidím grunty, opečovávané a děděné, rozrůstající se potomstvo, vejminky, pohřby, svatby, vzestupy a pády. Síť vztahů, která držela ves pohromadě.

Fascinující objev mě letos čekal v Janově nad Nisou. Tamní hřbitov svědčí o pohnuté historii sudetoněmeckého území. I tady mě však zaujala opakující se příjmení na náhrobcích, mezi nejčastějšími Pilz a Reckziegel. Doma jsem se pokusila o těchto rodech něco zjistit a světe div se – překvapení přineslo už heslo obce na Wikipedii. Nejstarší zmínka o Janově, do roku 1947 zvaného Honsberk (později Johannesberg), pochází z roku 1645 a píše se v ní, že jako první se tu usadil kolem roku 1630 uprchlý rekrut Johan Wolfgang Reckziegel. Tomu začali říkat Hans vom Berge, Honza z hor, a jeho přezdívka pak dala název celé obci, Honsberk.

Tak ať mi nikdo netvrdí, že vesnický hřbitůvek není místem úžasných objevů. Vždyť nad tím, jak úspěšný byl zběhlý rekrut Honza v předání svého jména i genů dalším pokolením, lze jedině žasnout.